

VOAT EINDHOVEN

SUMMA Plus in Eindhoven 'Verbondenheid staat centraal'

Eva Klooster

Met een heel team inzetten op contact met leerlingen en elkaar

De week dat ik het SUMMA Plus in Eindhoven bezoek is geen doorsnee week. Twee dagen voor mijn bezoek is de wereld opgeschrikt door de verwoestende aardbeving in Turkije en Syrië. Tijdens mijn bezoek spreek ik twee leerlingen die uit het aardbevingsgebied komen. Zij komen graag naar school, want ze ervaren veel steun op school. Waarom dat zo is? Ze vertellen dat ze zich gezien voelen en dat ze weten bij wie zij hulp kunnen krijgen. Met hun

antwoord verwijzen ze mij - onbedoeld - naar het pedagogisch plan van de school, waarin alles blijkt te draaien om verbondenheid en oplossingsgericht werken.

In dit artikel ga ik op zoek naar wat deze begrippen concreet betekenen voor leerlingen en voor medewerkers van de opleiding Voortgezet Onderwijs Anderstaligen (VOAT) van SUMMA Plus. Ik spreek hierover met leerlingen, een leerlingbegeleider en een pedagogisch conciërge. En via hun verhalen zal ik uiteindelijk uitkomen bij het pedagogisch plan.

KENNISMAKING IN HET KORT

VOAT maakt onderdeel uit van SUMMA Plus (wat weer deel uitmaakt van Summa College)

Aantal leerlingen Summa Plus totaal: 640 leerlingen

Aantal leerlingen VOAT: 285 Leerlingen

Zorg en begeleiding school

4 leerlingbegeleiders (samen 3,3 fte)

2 pedagogisch conciërges (1,7 fte)

2 vertrouwenspersonen / docenten (samen 1 uur per week)

Externen werkzaam in de school

1 maatschappelijk werker (0,42 fte)

1 medewerker passend onderwijs / gedragswetenschapper (0,16 fte)

2 jongerencoaches (0,22 fte)

Kenmerkend voor de zorg en begeleiding

Pedagogisch plan is leidend voor al het contact in school

Benadering leerlingen: positief, oplossingsgericht, duidelijk

Leerlingbegeleiders 100% inzetbaar voor begeleiding

Pedagogisch conciërges voor o.a. contact buiten de klas

“Kennen en gekend worden”

Mijn eerste gidsen bij SUMMA Plus zijn de leerlingen Rodi en Laith, van profiel 3. De Koerdische familie van Rodi vluchtte van Noord Syrië naar Turkije toen hij zeven jaar oud was. Sinds 2,5 jaar woont hij in Nederland, omdat de familie niet in Turkije mocht blijven. Laith is 20 jaar, ook hij komt oorspronkelijk uit Noord Syrië en hij woont bijna twee jaar in Nederland.

Ik wil natuurlijk als eerste weten hoe het met Laith en Rodi gaat. ‘Redelijk, maar wel bezorgd’, antwoorden zij. Tot nu toe is er weinig contact mogelijk met mensen in het aardbevingsgebied en dat maakt het moeilijk. Rodi weet gelukkig wel dat twee tantes en een oom veilig zijn. Laith weet nog niets over zijn vrienden, die studeren in Aleppo.

Als ik vraag hoe het is om deze dagen op school te zijn, zeggen ze overtuigd: “goed!”

Leerling Rodi: “De mentor heeft na de les gevraagd of er iets is dat kan helpen?”

Leerling Laith: “Dat is lief”.

Leerling Rodi: “Ja, echt, dat je voelt dat iemand je wil helpen. Onze docenten zijn allemaal aardig, zij willen helpen. En we hebben een vertrouwenspersoon waar je heen kan met problemen die niemand weet.”

Laith lachend: “In Syrië is dat heel anders. Daar heb je op school één docent die ook een soort psycholoog is. Als je bij hem komt met je probleem dan zegt hij “ga maar slapen, neem een dag vrij”.

Ondanks de grote verschillen tussen de zorg en het onderwijssysteem in Nederland en Syrië, begrijpen Rodi en Laith goed hoe de begeleiding en de zorg is geregeld. Zo is het voor hen opvallend helder wat ze kunnen verwachten van de verschillende

medewerkers. Laith somt moeiteloos op:

“Hier hebben we een mentor in de klas, een leerlingbegeleider voor als je problemen maakt of hebt, een vertrouwenspersoon voor als je privéproblemen hebt in de school en we hebben maatschappelijk werk (smw) voor problemen buiten de school. En je hebt ook Henk en Marcel.”

Henk en Marcel zijn de pedagogisch conciërges op de locatie van de school. Leerlingen Rodi en Laith geven mij een mooie schets van de pedagogisch conciërges.

Leerling Rodi: “Ze zijn als een vriend of maatje, je maakt gewoon een praatje met ze, je hoeft niet altijd met u te spreken. Als je niet op school bent, belt hij je waarom je niet komt... en dan moet je wel een goede reden hebben! (lacht)

Leerling Laith: Klopt, hij stelt geen dichte vragen, maar open vragen. Je móet hem wel antwoorden! (lacht)

“Over iets positiefs ga je nadenken”

Vorig jaar heeft Laith veel gesproken met de mensen van het zorgteam van SUMMA Plus.

Leerling Laith vertelt: *‘Ik was veel afwezig door problemen thuis, wel 64%. Meneer Robert (leerlingbegeleider) kwam praten. Hij komt in de les zitten en vraagt hoe het gaat. Gewoon aardig. Als hij vraagt hoe het met jou gaat, dan vraagt hij met een glimlach. En mevrouw Doortje (smw) heeft met mij gepraat over werk en mijn toekomst, over wat ik wil en dat is de studie psychologie. Het is heel fijn dat er iemand met je mee denkt.’*

Leerling Rodi is het er helemaal mee eens. Het helpt als iemand samen met jou nadenkt over oplossingen als het niet goed gaat met je, in plaats van dat je

straf krijgt omdat je verzuimt. En dan vat hij in één prachtige zin samen waar het bij SUMMA Plus allemaal om draait: echte betrokkenheid en positief meedenken. In de woorden van Rodi:

Als je iets positiefs krijgt dan ga je er over nadenken en als je straf krijgt, dan doe je de straf en niets anders.”

Leerling Laith beaamt dat het hem heeft geholpen om vooruit te kijken naar zijn doelen. Hij weet dat hij nu wil doorzetten om psychologie te kunnen studeren. En na school heeft hij tegenwoordig een baantje, een beetje geld verdienen vindt hij ook wel fijn. Want hij kan nu sporten en komt ook rustiger thuis.

Vrolijk zegt hij: *“Gisteren had ik sport en werk. Vakkenvullen en prijzen bij de AH. Daarna ging ik heel fijn naar huis en heb ik geslapen!”*

Leerlingen, met de pedagogisch conciërges (achter) en leerlingbegeleider Robert (rechts)

Wat is er nodig voor jou?

Leerlingbegeleider Robert glimlacht als ik hem later over mijn gesprek met de leerlingen vertel. Robert is een van de vier leerlingbegeleiders bij SUMMA Plus. De leerlingbegeleiders geven geen les: zij zijn aanwezig in de school om mentoren, docenten en ander personeel bij de begeleiding van de leerlingen te ondersteunen. Dit kan coaching zijn van onderwijzend personeel, maar ook directe begeleiding van de leerlingen en/of ouders. Zo gaan zij in gesprek met leerlingen, die voor een time out de klas uit worden gestuurd of die verzuimen.

Leerlingbegeleider Robert kan zich nog goed herinneren dat het vorig jaar niet zo goed ging met Laith. Robert vertelt *“Laith is een jongen die heel erg graag wil”*. Maar hij werd geremd door problemen thuis. Laith had daardoor veel stress en kon slecht

slapen. Hij vervolgt: *“Toen zijn we in gesprek gegaan, over wat vind je belangrijk in het leven en wat is er voor nodig dat jouw probleem thuis kleiner wordt en school niet beïnvloedt.”*

Het zijn grote vragen die Robert niet zo maar stelt. De vragen zijn bedoeld om te motiveren. Hoe je de vragen stelt en op welke oplossingen je uitkomt is maatwerk, benadrukt Robert.

“Mensen die depressief zijn hebben de neiging minder te doen. Soms moet je iets prikkelen om weer iets te doen. Sporten kan dan helpen, maar het kan ook een tijdelijke oplossing zijn, omdat je nog niet klaar bent voor hetgeen wat voorligt.”

Belangrijkste is om er echt te zijn voor de ander. Die benadering komt vanuit de presentie-theorie die een

belangrijke pijler vormt van de huidige werkwijze op school. Maar, waarschuwt Robert: *"Er voor de ander zijn, is iets anders dan lief willen zijn! Met alleen lief zijn kom je er niet. Je kan leerlingen zonder een wijzende vinger wel een spiegel voorhouden. We vragen daarom eerst; Hoe is het nu met je? En pas later: wat is er nodig om jouw doelen te bereiken? Wat zijn voor jou oplossingen?"*

De leerlingbegeleiders bieden begeleiding, direct op het moment dat het nodig is en kan. Hij noemt het voorbeeld van een ruzie tussen leerlingen. Robert: *"Je wil het niet laten liggen, want als je het niet direct aanpakt kan een ruzie met leerlingen twee dagen later veel groter zijn. We hebben altijd tijd om een situatie in het moment aan te pakken. Het is leren in het moment."*

Leerlingbegeleiders hebben daarnaast geregeld

contact met de mentoren over hun klassen. In die rol staan zij naast de mentor en ondersteunen hen bij de positieve benadering van leerlingen en het pedagogisch klimaat.

"Het gaat erom dat je met twee paar ogen en hersens naar klassen kijkt, dan weet je andere dingen te verzinnen, andere oplossingen. We proberen ook het pedagogisch klimaat van de school te bewaken. Een mentor zit niet in een keurslijf, maar het moet wel passen bij de school. Leerlingbegeleiders zijn er om die lijn te verzorgen."

Robert stuurt mij na ons gesprek nog een paar documenten, met de tekst 'misschien heb je hier nog iets aan'. Een van de documenten is het Pedagogisch Plan. Alles wat de leerlingen en de medewerkers van SUMMA Plus mij hebben verteld, valt op zijn plaats als ik het document lees.

ENKELE ALINEA'S UIT HET PLAN PEDAGOGISCH KLIMAAT SUMMA PLUS

'Op SUMMA Plus staan we voor inclusief onderwijs. Verbondenheid staat centraal binnen de school: leerlingen moeten ervaren dat mensen aan de frontlijn daadwerkelijk om hen geven. Ze moeten het gevoel krijgen dat ze iemand zijn en dat ze worden gewaardeerd. Dit alles in een veilig en positief pedagogisch klimaat waarbij de nadruk ligt op een positieve benadering van de leerling.'

'Binnen SUMMA Plus is het pedagogisch klimaat van belang en heeft iedereen een rol in de begeleiding en ontwikkeling van de leerlingen. De kracht van onze school is "kennen en gekend worden": we zijn kleinschalig, duidelijk en betrokken. Zo is ook de begeleiding van onze leerlingen georganiseerd.'

'Bij SUMMA Plus geven we jongeren die een 'plus' nodig hebben de kans om hun doel te bereiken. We bieden onderwijs én zorg- en begeleidingstrajecten aan. Alles onder 1 dak. Onze leerlingen worden gezien én gehoord; ze voelen dat ze ertoe doen. Onze betrokken medewerkers helpen deze jongeren vooruit. Ze zijn stuk voor stuk specialist in hun vakgebied en altijd op zoek naar samenwerking met ouders, scholen en partners.'

'Wij streven naar een open sfeer, waarin leerlingen zich gezien en gehoord weten en zich welkom voelen. We bouwen aan een zodanige relatie met hen dat er een vertrouwensband ontstaat. We benadrukken waar ze goed in zijn en richten onze aandacht op mogelijkheden.'

Waar ben je, ik mis je!

Na een paar uur heb ik veel geleerd, maar ik loop nog rond met één vraag.

De leerlingen hebben mij verteld over Henk en Marcel, de pedagogisch conciërges die zij kennen van het schoolplein, de balie én van de verzuimtelefoontjes. De leerlingen vertelden dat zij hen bellen als ze niet op school zijn en dan vragen *"Waar ben je, ik mis je!"*. Vragen waarop zij wel móesten antwoorden, want de conciërges maakten altijd een aardig praatje.

Ik ben benieuwd of leerlingbegeleider Robert dat ook zo ziet. Zijn de pedagogisch conciërges inderdaad in nauw contact met de leerlingen? *"Zonder twijfel"*, antwoordt Robert direct.

"De kracht van de pedagogisch conciërge is dat hij contact maakt met de leerling zonder dat dit per se op een schoolse manier gebeurt. Hij ziet op het schoolplein dingen gebeuren die niet voor niets buiten het gebouw gebeuren. Is iemand verdrietig, dan heeft hij vaak al contact gemaakt. Ik denk dat de pedagogisch conciërges soms meer weten dan alle docenten."

Even later spreek ik met Marcel Wellens, de pedagogisch conciërge. Hij wil mij wel wat vertellen over zijn werk. Marcel heeft ervaring met scholen, maar veel van zijn mensenkennis heeft hij opgedaan buiten het onderwijs. Onder meer door zijn werk als portier en in de horeca. Hoewel hij zijn vaderschap - hij heeft vier kinderen - zeker ook een belangrijke

Foto van de site van het Summa College

leerschool noemt. Bij onrust tussen leerlingen heeft hij veel aan zijn eerdere werk. Zoals wanneer leerlingen met een vluchtachtergrond worden uitgedaagd, door jongeren uit de buurt. Marcel weet 'dat kan mis gaan'. Marcel: 'Je hebt dan een paar van die haantjes uit de buurt en die jongens die hier zijn gekomen via vlucht, dat kan misgaan want die mannen van hier hebben al zo veel meegemaakt. Als je met die leerlingen een tijdje langer bent, kom je er achter dat ze verdomde sterk zijn.' Hij heeft respect voor de veerkracht van deze leerlingen.

Welke vaardigheden moeten mensen in jouw functie hebben? vraag ik Marcel. *"Observeren en inschatten"*, antwoordt hij direct. En dan in onvervalst Brabants; *"Ge moet kunnen observeren. En nooit te snel oordelen. En het allerbelangrijkste is dat ge contact maakt, met degene waarvan je denkt dat er iets mee is"*.

Dat observeren doet hij vaak buiten op het schoolplein. Hij ziet het aan de bewegingen van leerlingen, hoe het met ze gaat. *"Die onrustig zijn, hou ik in de gaten"*. Meestal weten hij en zijn collega al voordat de leerlingen binnen zijn dat er iets aan de hand is. Zoals laatst gebeurde bij een vrolijke leerling, die verdrietig het schoolplein op kwam lopen. Drie dagen achter elkaar vraagt Marcel haar hoe het gaat en drie dagen antwoordt ze *"goed"*. Dag vier verschijnt ze op school met haar arm in het gips, *"van de trap gevallen"*, prevelt ze. Marcel weet genoeg en snelt naar de auto die haar zojuist had afgezet. *"Het was een loverboy, en die weet dat hij nu met mij te maken heeft"*.

Voor pedagogisch conciërge Marcel was SUMMA Plus niet zijn eerste werkgever in het onderwijs. Maar eenmaal binnen, wist hij na enkele dagen dat hij zijn plek had gevonden.

"Hele fijne school om te werken, er hangt een hele open werksfeer, je kan iedereen hulp vragen. Toen ik acht jaar geleden binnenkwam, was dat al zo. Ik kwam van een andere school. Anderen zeiden dat het altijd vechten was hier. Maar na twee dagen wist ik

dat ik hier niet meer weg wilde. En zo voelt het nog steeds. We letten op elkaar. Als je door de gangen loopt hoor je overal "hoi", het is een sfeertje van zien en gezien worden."

Het werk past Marcel goed. Hij voelt zich als een vis in het water. Er zijn niet veel regels, maar de regels die er zijn moeten wel worden gevolgd. En verder is het volgens Marcel vooral een kwestie van open zijn naar elkaar, goed op elkaar en goed op de leerlingen letten en bovenal plezier met elkaar maken.

"Leerlingen hebben duidelijkheid, structuur en betrokkenheid nodig, Dat is voor mij een gewoonte. Ik heb plezier in mijn werk en ik ga met plezier naar huis. Ik lach hier wat af met die leerlingen. Ik denk dat die leerlingen dat oppakken, als ze zien dat het ook anders kan, dat je kan lachen, dat doet ze goed, die hebben al genoeg meegemaakt."

Het antwoord van Marcel komt opvallend overeen met wat ik eerder van de leerlingen heb geleerd. Mijn laatste vraag aan de leerlingen was of ze nog iets wilden vertellen aan andere ISK's, over wat belangrijk is voor leerlingen met zorgen. Dat wisten ze wel en ze somden nogmaals op wie er allemaal voor ze zijn. Leerling Rodi: *En activiteiten om trauma's te vergeten, sporten is heel goed, spelen en lachen. Liefst buiten. In mei gaan we samen naar Efteling, dat is echt fijn."*

Leerling Laith wil als laatste nog iets kwijt; *Dat er goede mensen zijn die er werken. En het allerbelangrijkste, je moet van je werk houden als je hier werkt."*

Ik denk dat Laith en Rodi het verbazingwekkend goed begrijpen wat er nodig is voor ISK-leerlingen en voor een positief pedagogisch klimaat. Ik ben onder de indruk.

Voor dit artikel liep ik mee met leerlingen, een leerlingbegeleider en pedagogisch conciërge. Zij gidsten mij door de school én door het pedagogisch plan. Dat laatste was overigens niet zo zeer de

opzet van mijn gesprekspartners. Het DNA van het pedagogisch klimaat vond ik terug in alle verhalen over het dagelijkse leven op school. Toen ik het pedagogisch plan las, na mijn bezoek aan de school, begreep ik: SUMMA Plus heeft niet alleen een sterke visie, maar ook een teamleider en een team die

heel goed weten hoe daar naar te handelen. En, niet onbelangrijk, hoe de kwaliteit ook richting de toekomst te bewaken. Nieuwe medewerkers worden direct meegenomen in de 'eisen' van het pedagogisch plan. Met de boodschap 'er is ruimte voor eigen inzicht, maar het plan is leidend'.

ENKELE TIPS

Onderzoek 'De organisatie van Nabijheid' wijst uit

- De inzet op 'structuur en de band tussen mentor-leerling' kwamen ook naar voren als belangrijke randvoorwaarden voor zorg in het onderzoek 'De organisatie van Nabijheid'. Dit onderzoek toonde bijvoorbeeld aan dat ISK-leerlingen zich beter voelen als zij op school een vertrouwd persoon hebben waarmee zij kunnen spreken, wat ook vroegtijdige signalering van zorg ten goede komt.
- Korte lijnen tussen docenten en zorg in de vorm van regelmatig overleg en voldoende aanwezigheid in school van medewerkers op zorg, is eveneens benoemd als randvoorwaarde voor zorg.

Wat zijn belangrijke randvoorwaarden van de zorg?

Volgens SUMMA Plus gaat het in de eerste plaats om:

- inzet op verbondenheid.
- duidelijk pedagogisch plan.
- voldoende tijd voor begeleiding leerling.
- pedagogisch conciërges.
- regelmatig onderling afstemmen.
- korte lijnen met tweedelijnszorg.

ISK'S EN ZORG

ISK leerlingen zijn vaak nog veel bezig met de gebeurtenissen voor en tijdens de komst naar Nederland en met achtergebleven familie en vrienden. Die achtergrond vraagt van de scholen extra inspanningen bij het begeleiden en ondersteunen van ISK leerlingen. Onderzoekers Eva Klooster en Ewoud Butter deden in 2019 onderzoek naar hoe ISK's de zorg voor deze leerlingen organiseren.

Het onderzoek¹ toonde aan dat het organiseren van zorg aandacht heeft op alle ISK's, maar ook dat zij enorm verschillen als het gaat om de zorgstructuur.

Op de landelijke LOWAN-vo studiedag 2021 gaf Eva Klooster een workshop over 'ISK en zorg'. De workshop werd goed bezocht. De deelnemers, waaronder veel zorgcoördinatoren, gaven aan dat er grote behoefte is aan het delen van ervaringen en kennis over zorg. LOWAN heeft Eva gevraagd om in 2022 een ronde te maken langs ISK's, op zoek naar de voorbeelden en de uitdagingen van zorg op de ISK's. Vanaf juni 2022 zal er in het kader van de serie 'ISK's en zorg' twee keer per maand een inspirerend interview, artikel of column verschijnen over de praktijk op een ISK in Nederland.

*Heeft jouw school ook voorbeelden van zorg die je wilt delen?
Neem contact op met LOWAN-vo.*

¹ Klooster, E. & Butter, E. De organisatie van nabijheid, een verkennend onderzoek naar de zorg op ISK's (2019). Uitgegeven door LOWAN, in samenwerking met Pharos.